

PATRIMONIUL ETNOGRAFIC AL MUZEULUI JUDEȚEAN SATU MARE. COLECȚIA DE TEXTILE

DANIELA OLTEAN

Creația materială și spirituală a locuitorilor meleagurilor sătmărene, s-a făcut de-a lungul vremii remarcată prin originalitatea și perenitatea sa.

Din bogăția și diversitatea acesteia, lucrarea de față se oprește la unul din cele mai însemnate capitole de manifestare a măiestriei artistice populare — creația de textile — propunându-și să facă o prezentare a colecției pe care o deține instituția noastră, având drept reper de pornire anul primei achiziții, 1966.

De asemenea lucrarea reliefează modul în care această colecție a evoluat vreme de 28 de ani, îmbogățind astfel zestrea etnografică a instituției noastre.

Una din străvechile noastre legende românești ne spune că atunci când Dumnezeu l-a făcut pe om, a modelat din lut două păpuși, a suflat asupra lor viață iar apoi a așezat în fața lor o sapă și o furcă, spunându-le să-și aleagă fiecare ceea ce le place. Păpușile au luat una sapa, iar cealaltă furca. Dumnezeu i-a zis celei care a luat sapa: „Tu bărbat să fii, numele tău să fie Adam“; iar păpușii care a ales furca i-a zis: „Tu femeie să fii, numele tău Eva și hrana ta furca“.

Și se pare că încă de atunci, femeia tot toarce, tot țese, rolul acesta revenind îndeosebi femeilor de la sate, care deși mereu prinse în vârtejul atâtor treburi gospodărești, au găsit răgazul de a se așeza în fața războiului de țesut și de a deveni creatoare de artă populară.

În țara noastră țesutul reprezintă o îndeletnicire casnică foarte veche, fiind atestat încă din neoliticul timpuriu, prin prezența războaielor de țesut orizontale. Pornind de la cele mai simple forme, țesutul s-a perfecționat și îmbogățit, răspunzând funcțiilor sale de ordin practic, dar însușindu-și în aceeași măsură și minunate atribute estetice, moștenite și îmbogățite de-a lungul timpului.

Colecția de textile a Muzeului Județean Satu Mare cuprinde toate tipurile de țesături produse și folosite în gospodăriile țărănești din ținuturile sătmărene, începând de la port, textile cu rol utilitar, cu rol decorativ sau cu funcții ritualice, întrebuințate în ceremoniile ce surprind momentele majore ale vieții.

O cercetare metodică, în satele județului nostru a avut drept rezultat achiziționarea unui patrimoniu care cuprinde 853 piese textile, creșterea colecției de pe ani realizându-se astfel:

ANUL 1966 — 60 obiecte textile

1967	"
1968 — 17	"
1969 — 28	"
1970 — 4	"
1971 — 54	"
1972 — 96	"
1973 — 53	"
1974	"
1975 — 56	"
1976	"
1977 — 11	"
1978 — 31	"
1979 — 30	"
1980 — 37	OBIECTE TEXTILE
1980 — 37	"
1981 — 16	"
1982	"
1983 — 4	"
1984	"
1985 — 6	"
1986 — 78	"
1987	"
1988 — 32	"
1989 — 26	"
1990 — 12	"
1991 — 60	"
1992 — 75	"
1993 — 57	"
1994 — 10	"

Pentru prezentarea colecției ne vom opri separat la fiecare zonă etnografică din județul nostru și vom începe cu Țara Oașului.

Colecția de port popular oșenesc are menirea de a îmbogăți patrimoniul nostru etnografic prin frumusețea și unicitatea sa.

Costumul femeiesc este prezent prin cele 89 de piese, din care: 26 pindileauă; 26 cămăși; 11 zadii dinainte; 3 chischineauă; 4 gulere de pindileu; 9 zgărzi; 3 pieptare; 3 sumane; 4 cununi de mireasă.

Costumul bărbătesc este reprezentat de cele 119 piese, din care: 26 cămăși; 21 gaci; 4 uișe; 30 străiți; 3 zadii dinainte; 8 clopuri; 3 gube; 6 pene cu zgardă; 3 inimi de mărgelă; 1 cușmă; 3 cioareci; 6 mânecări; 2 zgărzi de clop; 3 chimire.

Textilele de interior specifice Țării Oașului, într-o varietate demnă de admirat, completează colecția noastră cu 99 piese, respectiv: 42 șterguri; 6 fețe de masă; 3 rudare; 3 căpătiere; 4 perdele; 14 șervețele; 1 draperie; 7 lepedeauă; 19 șterguri de rudă.

Textilele cu rol utilitar însumează 15 obiecte din care: 3 desagi; 3 țoluri; 1 cergă; 8 ștergări de față. Lor li se adaugă 7 piese textile cu rol ritualic, din care 6 șterguri și un steag de nuntă.

În ansamblu colecția de textile specifice Țării Oașului totalizează 329 de piese, reprezentative pentru aceste ținuturi în care se manifestă una din cele mai desăvârșite creații artistice populare.

Vecina ținuturilor oșenești este o altă zonă etnografică a județului nostru: Câmpia Someșană. Colecția de textile specifice acestei zone cuprinde 184 de piese, o bună parte din ele dovedind că contactul cu civilizația urbană s-a făcut aici mult mai intens decât în Țara Oașului sau Codru.

Costumul femeiesc someșan cuprinde 40 de piese, adică 4 pindileauă; 6 cămăși; 1 suman; 11 zadii dinainte; 4 cojoace; 8 zadii de cap; 1 cordon; 2 pieptare; 3 șaluri.

Colecția costumului bărbătesc e alcătuită din 16 piese, din care: 4 cămăși; 6 pantaloni; 1 vestă; 1 veston; 1 pălărie; 1 pereche cisme; 1 șort; 1 cojoc.

Textilele cu rol utilitar sunt prezente prin cele 30 de piese, respectiv: 17 șterguri de față; 2 merindări; 4 desagi; 7 cergi.

Textilele cu rol decorativ din Câmpia Someșană îmbogățesc colecția cu 84 de obiecte, din care: 11 fețe de masă; 2 șervețele; 18 fețe de pernă; 6 lepedeauă; 6 draperii; 1 covor; 3 cuverturi; 12 perdele; 16 peretare; 16 șterguri; 1 rudar.

Textilele cu funcții ritualice sunt reprezentate prin 6 șterguri de nuntă.

Părțile estice și sudice ale județului nostru sunt dominate de o altă vatră etnografică, cea a CODRULUI, reprezentată și ea în colecția instituției noastre prin 340 de piese textile, toate dovada unei măiestrii artistice deosebite.

Costumul de femeie din Codru este prezent prin cele 157 de piese, adică: 44 pindileauă; 70 spăcele; 3 cămășoaie; 7 zadii de cap; 18 zadii dinainte; 5 puslicuri; 9 zgârzi; 2 laibăre.

Costumul bărbătesc însumează 38 de piese, respectiv: 22 cămăși; 8 gaci; 2 șope; 1 clop; 2 gube; 1 straiță; 1 zadie; 1 batistă.

Textilele gospodărești cuprind: 2 merindare; 6 șterguri de față și 5 m pânză de casă.

Textilele cu rol decorativ din zona Codrului sunt reprezentate prin cele 125 piese, din care 11 fețe de masă; 18 perdele; 4 cuverturi; 8 fețe de pernă; 6 lepedeauă; 3 căpătieri; 1 șervet; 74 șterguri. Aceștia li se adaugă 11 piese textile cu rol ritualic, adică două steaguri și 9 șterguri de nuntă.

Cele mai deosebite obiecte din această colecție fac parte din expoziția de bază a secției de etnografie, tocmai pentru a pune în evidență talentul creator și măiestria artistică a țăranilor satelor noastre, care cu mijloace tehnice modeste și din materiile prime aflate la îndemână în gospodăria țărească, au realizat nebănuite valori artistice.

Colecția de textile specifice ținuturilor sătmărene, prin varietatea ei, prin gama largă de motive decorative pe care o cuprinde, pornind de la simplele vrăste, până la cele antropomorfe sau avimorfe, are puterea de a reprezenta acest important domeniu de manifestare a artei noastre populare.

LE PATRIMOINE ETHNOGRAPHIQUE DU MUSÉE DU DÉPARTEMENT SATU MARE — LA COLLECTION DES PRODUITS TEXTILES

(Résumé)

La création matérielle et spirituelle des habitants des sites de Satu Mare, s'est fait remarquée au long des siècles par son originalité et par sa pérennité. En choisissant de sa richesse et de sa diversité, cet ouvrage accorde attention à l'un de plus important chapitre de manifestation de la maîtrise artistique populaire — la création des produits textiles. La collection des produits textiles du Musée du département Satu Mare, comptant au total 853 pièces, contient tous les types de tissus produits et utilisés dans les foyers paysans des régions de Satu Mare, en commençant avec le costume populaire, produits textiles au rôle utilitaire au rôle décoratif ou aux fonctions de rituel, tous en prouvant le talent créateur et la maîtrise artistique avec lesquels sont doués les paysannes de nos villages.